

Fjellsangen (Å, kom vil I høre en vise om Gjest...)

Velle Espeland

Stortjuven Gjest Baardsen var en habil visedikter, og han hadde en god inntekt av salget av skillingsvisene sine mens han satt i fengsel. De største suksessene hans var ”Jeg beilet engang til en Pige så skjønn” og ”Grusomme Skjebne”. Begge var klageviser om skjebnen og kjæresten som ikke holdt fast på ham.

Den sangen som folk assosierer med Gjest Baardsen i dag er, imidlertid Fjellsangen, men den er ingen klagesang. I sangen synger Gjest fändenivoldsk om hvordan han lurte myndighetene, stjeler fra rikfolk og hvordan jentene svermer rundt ham. Men denne sangen er ikke diktet av stortjuven selv. Hadde han forsøkt å få ut en slik sang mens han satt i fengsel, ville den øyeblikkelig blitt konfiskert. Det var slett ikke uvanlig at fanger skrev viser, men de måtte være fulle av anger og moral, og det er Fjellsangen slett ikke.

Fjellsangen ble for alvor kjent gjennom filmklassikeren fra 1939, der Alfred Maurstad spilte hovedrollen som Gjest, og sang denne sangen. Melodien var komponert av Adolf Kristoffer Nielsen, men opphavsmannen til teksten var lenge uklart. Mange sangbøker har oppgitt at Alfred Maurstad hadde laget teksten selv, og Tono skal visstnok ha registrert ham som tekstforfatter. Likevel var det ikke ham. Teksten dukket første gang opp i en roman *Gjest Baardsen: en Forbryders Livsroman*, skrevet av Halle Sira, som viste seg å være psevdonym for Holger Sinding, en journalist og litterat fra Stavanger. Romanen kom ut ca. 1890 flere år før Alfred Maurstad ble født. Romanen er en svært fri og fantasifull bearbeidelse av stortjuvens liv. Det viser seg også at det er denne romanen som har vært grunnlag for filmen.

Alfred Maurstad har likevel ikke brukt Holger Sindings vise uten videre. Han har kuttet den ned til omtrent halvparten og slo sammen to og to strofer slik at de passet med Nielsens melodi.

I Holger Sindings roman er det oppgitt melodi: Aa høyr vil du veta kor Rubakken bur – (Strilevise). Denne melodien var heller ikke kjent for oss, før vi oppdaget at Olav Sande hadde skrevet opp melodier til denne teksten både fra Stord, Solund og Eivindvik. Dessuten har Arne Bjørndal også skrevet opp melodier fra Eivindvik og Lindås.

Her er Sindings tekst slik den står i romanen:

Og kom vil I høre en Vise om Gjest

:/: Vise om Gjest:/:

den er ikke laget af Lendsmand og Prest,

Prest, Prest

:/:hei, Prest, faldera:/:

Af Lendsmand og Prest –

*Og kan I nu vanke og gaa hvor I vil,
saa skal I nok høre at Gjest er på Spil,
At Gjest, han er paa Spil.*

*For er der en Jente og to eller tre,
som gjerne vil danse og leike og le,
Som leike vil og le,--*

*Saa kan I vel tænke, de leiker som bedst,
naar de kan faa leike og dandse med Gjest,
Og dandse faar med Gjest.*

*Og vil du ha Stev, som har vasket sig, Gut,
saa blir det nok Gjest, som lyt stevja tilslut,
Som lyt stevja tilslut.*

*Og ønsker, o Pige, din Elskov en Sang,
hos Gjest faar du en, som kan stille din Trang,
Som kan stille din Trang.*

*Men har du din Sorrig for Klæder og Sko,
og sulter dit Barn i dit fattige Bo,
dit Barn i dit Bo –*

*Du gange til Gjest med din Kummer og Nød,
han deler med dig og dit Barns sit Brød,
han dele vil sit Brød; --*

*Men Gjerrigmands Stabur med Mad og med Mynt,
naar Gjest har besøgt det, er Forraadet tyndt,
er Forraadet lidt tyndt.*

*Og er det en Flaaer, han gjør sit Besøg,
der hakker de Fattiges Bryst som en Høg,
der hakker som en Høg.*

*Hvad heller en Lensmand, en Prest og en Fud,
Som driver de Skatter saa haardelig ud,
de Skatter driver ud –*

*Og har de just da bragt de Blodpenge hjem,
da pidskes de selv af en Svøbe saa slem,
de selv af en Svøbe slem.*

*Thi Gjest, naar han da gjør dem alle Besøg,
da svinder fra Kisten de Penger som Røg,
de Penger som Røg.*

*Da lyder der Skrigen af Skræk og af Harm,
da løfter den Lensmand sin truende Arm,
da løfter han sin Arm; –*

*Da kaldes til Vaaben, da samles til Jagt,
at fange Gjest Baardsen med List eller Magt,
at fange ham med Magt. –*

Men Lensmanden gjør Regning ei op uden Vært.

du fanger nok Gjest, kanst du fange en . . hm! –

kanst du fange en – F— t!

Og skulde du være saa heldig en Gris,

hvor lenge var Adam udi Paradis,

var han i Paradis?

Thi sætte du Gjest udi Jern og Bolt,

hvor fant du de Laaser og Mure, som holdt,

og Mure som ham holdt?

Ak, bedst som du havde ham sikker og tryg,

tro, skabte han sig til en Maur eller Myg.

sig skabte til en Myg?

Hvad heller han snudde sin smidige Krop

og for gjennem Piben som Ildmørje op,

for gjennem Piben op?

Ja, tænk, hvad I vil og tro, hvad I kan,

og skjæld ham for "Kju" og en Helvedes=Brand

og skjæld ham for en Brand —

Det Lov skal han ha, og det Ord skal han faa,

han tukted de Store og hævned de Smaa,

han hævned de Smaa —

*Men selv er han sorgfuld i Hjerte og Sind,
skjønt Læben kan smile, og rød er hans Kind,
og rød saa er hans Kind!*

*Og dette er Visen, som ude er nu,
:/: ude er nu:/:
Og hvo den har laget, det ved ikke du!
du du
hei, du faldera!
Men Gjest han ved det,du!*